

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сергій Олександрович ОГРИЗЬКО,

*аспірант відділу аспірантури
(ад'юнктури) і докторантури
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

У сучасних умовах зростаючих зовнішніх і внутрішніх загроз економічна безпека держави стає однією з найважливіших складових національної безпеки. Особливого значення цей аспект набуває під час воєнного стану, коли зростає вразливість ключових економічних галузей і з'являються нові виклики для ефективного функціонування економіки. Правове регулювання економічної безпеки в умовах воєнного стану набуває особливого змісту, оскільки вимагає швидкого та гнучкого реагування через адміністративно-правові механізми.

Економічна безпека відіграє центральну роль у забезпеченні стабільності та розвитку будь-якої держави, будучи невід'ємною частиною національної безпеки. Її суть полягає в захисті економічних інтересів країни, підтримці її економічного суверенітету та створенні умов для функціонування ключових секторів господарства. У широкому розумінні економічна безпека охоплює збереження економічної незалежності, здатність протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам, а також гарантує сталий розвиток[1]. Це поняття інтегрує в собі як матеріальні, так і нематеріальні чинники, що впливають на функціонування економічної системи, забезпечуючи її життєздатність навіть у кризових умовах. В умовах воєнного стану економічна безпека набуває ще більшої актуальності, адже національна економіка стикається з масштабними викликами, які ставлять під загрозу її існування. Серед таких загроз – руйнування промислових і транспортних об'єктів, дестабілізація фінансової системи, порушення ланцюгів постачання, значне скорочення обсягів виробництва і зниження доходів громадян[2]. Крім того, падіння інвестиційної привабливості, посилення економічного тиску з боку міжнародних партнерів та запровадження санкцій також негативно впливають на економічну стабільність. За таких умов виникає необхідність адаптувати правові механізми регулювання економіки до нових реалій, враховуючи складність і швидкоплинність економічного середовища. Одним із найважливіших аспектів забезпечення економічної безпеки є ефективне використання адміністративно-правових механізмів. Ці механізми становлять комплекс правових, організаційних та регуляторних інструментів, що спрямовані на підтримку стабільності економіки, захист критичних галузей і створення умов для подолання кризових явищ. Особливе значення мають заходи

адміністративного впливу, такі як встановлення особливого порядку функціонування стратегічних підприємств, запровадження контролю за використанням ресурсів, а також створення правових підстав для перерозподілу економічних ресурсів у надзвичайних ситуаціях[3]. Такі заходи дають змогу забезпечити оперативне реагування на зміни в економічній обстановці та запобігти подальшому поглибленню кризи.

На нашу думку, адміністративно-правові механізми також відіграють важливу роль у запобіганні економічним злочинам, зокрема корупції, контрабанді, фінансовим махінаціям і привласненню державних ресурсів. Ефективне правове регулювання в цій сфері створює передумови для прозорості економічних процесів і сприяє зміцненню довіри до інститутів державної влади. Водночас, реалізація цих механізмів вимагає постійного вдосконалення нормативно-правової бази, розвитку інституційної спроможності органів влади та підвищення їхньої здатності реагувати на загрози в умовах нестабільності.

Адміністративно-правові механізми забезпечення економічної безпеки в умовах воєнного стану є складовою системи управління, яка спрямована на захист національної економіки від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього характеру. Ці механізми охоплюють широкий спектр правових, організаційних та регуляторних заходів, що забезпечують стабільність функціонування економіки у складних умовах. Особливістю такого регулювання є необхідність оперативного прийняття рішень і швидкої адаптації правових інструментів до динамічних змін ситуації, що виникають під час воєнного стану. Нормативно-правова база адміністративно-правового регулювання в умовах воєнного стану є ключовим елементом забезпечення економічної безпеки. Законодавство України, зокрема закони «Про правовий режим воєнного стану», «Про національну безпеку України» та інші спеціалізовані акти, створюють правові підстави для впровадження особливого порядку діяльності економічних суб'єктів. Ці нормативно-правові акти передбачають можливість тимчасового обмеження економічних свобод, встановлення державного контролю над стратегічними галузями, введення спеціальних режимів використання ресурсів і застосування економічних санкцій. Правові норми також визначають обов'язки суб'єктів господарювання в період надзвичайного стану, включаючи пріоритетність виконання державних замовлень і підтримання критично важливих галузей[4].

Організаційно-правові заходи є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки в умовах воєнного стану. Серед них варто виокремити мобілізацію економічних ресурсів для потреб оборони, державний контроль над функціонуванням підприємств стратегічного значення, регулювання ціноутворення на товари першої необхідності та контроль за їхнім розподілом. Центральну роль у цих заходах відіграє уряд, який координує діяльність органів виконавчої влади, встановлює пріоритети у використанні ресурсів і ухвалює рішення щодо фінансово-економічної підтримки постраждалих регіонів. Особливе значення має

централізоване регулювання виробництва та постачання продовольства, енергоресурсів та іншої критично важливої продукції. Органи виконавчої влади відіграють вирішальну роль у реалізації адміністративно-правових механізмів у період воєнного стану. Кабінет Міністрів України забезпечує організацію заходів із відновлення економіки, ухвалює рішення про використання бюджетних коштів на потреби оборони та інфраструктурної відбудови[5]. Місцеві органи влади виконують функції з реалізації державної політики на місцевому рівні, забезпечуючи практичне виконання рішень, пов'язаних із мобілізацією ресурсів, підтриманням роботи критичної інфраструктури та допомогою постраждалому населенню. Державна служба контролює дотримання нормативно-правових вимог, здійснює перевірки діяльності підприємств і забезпечує відповідність дій економічних суб'єктів встановленим правилам. Відповідальність за порушення економічної безпеки в умовах воєнного стану є важливим елементом адміністративно-правових механізмів. До таких порушень належать зловживання економічними ресурсами, ухилення від виконання обов'язків у рамках мобілізаційних заходів, спекуляція товарами першої необхідності та інші дії, що загрожують стабільності економіки. Законодавством передбачені санкції як для суб'єктів господарювання, так і для фізичних осіб, які вчиняють дії, що шкодять економічним інтересам держави[6]. Це включає штрафи, адміністративні санкції, а в окремих випадках – кримінальну відповідальність. Застосування цих заходів спрямоване на недопущення зловживань і підтримання порядку в умовах надзвичайного стану.

Ми вважаємо, що адміністративно-правові механізми забезпечення економічної безпеки в умовах воєнного стану є комплексним інструментом, що дозволяє державі оперативно реагувати на економічні виклики, зберігати стабільність і створювати умови для відновлення після завершення бойових дій. Ефективність цих механізмів залежить від узгодженості дій органів влади, адаптивності правових норм і залучення всіх доступних ресурсів до вирішення актуальних проблем.

Отже, економічна безпека в умовах воєнного стану потребує особливого правового регулювання, яке забезпечується через адміністративно-правові механізми. Основними завданнями цих механізмів є запобігання економічним загрозам, стабілізація економіки, мобілізація ресурсів та забезпечення ефективної діяльності стратегічно важливих підприємств. Аналіз правових механізмів свідчить про їхню важливу роль у зміцненні національної економіки, хоча на практиці вони потребують вдосконалення для забезпечення більшої оперативності та ефективності. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на розвиток механізмів співпраці між державними органами, бізнесом і громадянським суспільством для досягнення високого рівня економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В.Б. Адміністративно-правове регулювання економічної безпеки в умовах надзвичайного стану. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Право. 2022. № 1 (25). С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.25264/2519-167X-2022-1-12-18>.
2. Воронков О.М. Особливості правового регулювання економічної безпеки в Україні. Актуальні проблеми правознавства. 2023. № 4 (36). С. 78–85.
3. Гончаренко С.В. Адміністративно-правові механізми протидії економічним загрозам в умовах воєнного стану. Вісник Національної академії правових наук України. 2023. № 2 (21). С. 56–62.
4. Захарченко І.О. Роль органів виконавчої влади у забезпеченні економічної безпеки в умовах воєнного стану. Право і суспільство. 2022. № 5. С. 94–99. DOI: <https://doi.org/10.32842/2221-7949.2022.5.15>.
5. Кузьменко Т.В. Нормативно-правова база забезпечення економічної безпеки України: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Юридичний журнал. 2023. № 1. С. 44–51.
6. Олійник В.М. Адміністративно-правові засоби протидії корупції як загрози економічній безпеці. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2024. № 3. С. 33–39. DOI: <https://doi.org/10.34240/visn.2024.3.4>.